

İç Göç Yaşayan Ergenlerin Deontik Adalet Anlayışı ve Akran Sapmalarının Şiddete Yönelik Tutumlarını Yordama Düzeyi

Halil Ekşi^a, Nesrullah Okan^b, Halim Güner^c

Öz

Bu çalışmanın temel amacı, iç göç yaşayan ergenlerin deontik adalet anlayışlarının ve akran sapmalarının şiddete yönelik tutumlarının yordama düzeyini belirlemek ve aynı zamanda şiddete yönelik tutumun cinsiyet ve coğrafik bölgelere göre farklılık gösterip göstermediğini görebilmektir. Araştırmanın örneklemini, İstanbul il sınırları içinde ortaokul ve çeşitli liselerde okuyan 259'u erkek ve 300'ü kız olmak üzere toplam 559 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada; Ergenlerin Şiddete Yönelik Tutumları Ölçeği, Akran Sapması Ölçeği ve Deontik Adalet Anlayışı ölçekleri kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler incelendiğinde, kız öğrencilerin şiddet eğilimlerinin erkeklere oranla daha düşük olduğu tespit edilmekle birlikte, farklı coğrafik bölgelerden gelen öğrencilerin şiddete yönelik tutumlarında, adalet anlayışlarında ve akran sapmalarında da anlamlı bir fark bulunmuştur. Çoklu regresyon analizi sonucunda akran sapması ve deontik adalet anlayışının şiddete yönelik tutumu yordamada etkili oldukları görülmüştür ($F = 132,914$, $p < .001$, $R = ,569$, $R^2 = ,323$, $adj = 321$).

Anahtar Kelimeler:

Göç • Şiddet • Deontik adalet • Akran sapması

- a (✉) Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Göztepe Kampüsü, Kadıköy 34722 İstanbul
Elektronik posta: halileksi@marmara.edu.tr & h.eksi70@gmail.com
- b Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
Elektronik posta: nesrullah.okan@marmara.edu.tr
- c Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
Elektronik posta: halim.guner@marmara.edu.tr

Göç; kişisel, sosyal, iktisadi, politik ve bunun gibi başka nedenlerle kişi ya da kişilerin bir amaç için bir bölgeye kısa ya da uzun vadede yerleşmek veyahut yaşamak amacıyla yer değiştirme sonucu meydana gelen ve bu değişim neticesinde çeşitli sonuçlara yol açan toplumsal bir hareketlilik sürecidir (Güzel ve Meder, 2011). Kırsal kesimdeki insanların çoğunun fakir olması, ürünlerdeki gelirlerin az olması, tarımda makinenin kullanılması, insan gücüne olan ihtiyacın azalmasına neden olmuştur. Sağlık, eğitim, altyapı ve bunun gibi hizmetlerin şehirlere nispeten eksik kalması, kırsal kesimdekilerin kentlere doğru göç etmelerine neden olan etmenlerdendir (Adıgüzel, 2005). Sözü geçen nedenlerden ötürü ortaya çıkan göç gerçeği, oluşturmuş olduğu sonuçlar itibariyle, göçe uğrayan ve göçü veren coğrafyalar üzerinde çeşitli etkiler meydana getirmektedir.

Genel itibariyle bütün dünyanın bir gerçeği olan göç, özellikle 1950’li yıllardan itibaren Türkiye’de hızını artırarak bugünlere kadar süregelmiştir. Özellikle İstanbul, bu göçe maruz kalan en önemli şehirdir. 1950 yılında nüfusu yaklaşık 1 milyon olan İstanbul’da bu sayı, 2015 yılına geldiğinde 15 milyona nüfusa ulaşmıştır (TÜİK, 2015). *İstanbul nüfusunda meydana gelen böylesi bir yükselme, gelişmiş toplumlardaki gibi sanayileşme sonucu değil, göç veren yerlerdeki yoksulluk, işsizlik ve diğer sorunların şehre aynen aktarılmasıyla ortaya çıkmıştır. Şehirde bulunan iş olanaklarından fazla kişinin göç ederek gelmesi şehirleşmeyi düzenden uzak, sistemsiz ve çarpık bir hale getirmektedir. Böylelikle kentlerde çarpık şehirleşmeyle beraber iktisadi, sosyal ve toplumsal problemlerin baş göstermesi kaçınılmaz olmuştur* (Adıgüzel, 2005, s. 239). Göç eden bireylerde uyum problemleriyle beraber çeşitli sorunlar baş göstermektedir. Bu sorunların en başında ise şiddet gerçeği gelmektedir. Göç ve şiddet arasındaki ilişki, insanoğlunun varoluşundan günümüze değin birlikte süre gelen olgulardır. Bu birlikteliğin neticesinde; kimi zaman göç şiddeti, kimi zamansa şiddet göçü doğurmuştur. Dolayısıyla bu iki kavram arasındaki derin bağlar toplumsal hayatı ciddi anlamada etkilemektedir. Ayrıca toplumda meydana gelen çeşitli şiddet vakıaları, bireylerin yaşamlarıyla beraber toplumun yaşam kalitesi üzerinde de olumsuz etkilere neden olmaktadır. Bu nedenle İstanbul’la ilgili olarak sözü geçen olgular ve bunların toplumsal hayat üzerindeki etkilerinin irdelenmesi önem kazanmaktadır.

Bu bağlamda araştırmanın temel amacı, ailelerinde göç geçmişi bulunan ergenlik dönemindeki bireylerin göç, şiddete yönelik tutumlar, deontik adalet anlayışları ve akran sapmaları arasındaki ilişkiyi tespit etmek, sonuçlara dayalı olarak çeşitli tespitlerde bulunmak ve öneriler sunmaktır.

Şiddete Yönelik Tutum

“Şiddet” kavramı, ne bilimsel alanda ne de günlük yaşamda sınırları açıkça tanımlanmış ve çizilmiş bir olgu değildir. Hakaretler, zorbalık, şiddet suçları, Vandalizm, kitlesel olaylar, şiddetli ayaklanmalar, yabancı düşmanlığı vb. durumlar şiddet çeşitleri

olarak söylenebilir (Gugel, 2007). Dolayısıyla bilimsel olarak şiddet ile ilgili kabul edilmiş ortak bir tanıma ulaşılmış değildir. Şiddet ile ilgili kaynaklarda çok sayıda tanıma ulaşmak mümkündür. Bu tanımlardan biri de Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımıdır: "Fiziksel gücün, belli bir amaç doğrultusunda kişinin kendisine ya da başkalarına karşı zarar ya da zararlı sonuçlanma ihtimali doğurması; ruhsal yıkımlara, ölüme, olumsuz gelişime ya da ruhsal yoksunlukları meydana getirecek şekilde kullanılmasıdır" (2002, s. 4). İnsanın gelişiminin ve olgunlaşmasının her aşamasında şiddet kendine yer bulmuştur. Bu dönemlerden önemli olan bir tanesi de ergenliktir (Çetin, 2011). Ergenlik, insan yaşamının en fırtınalı olduğu dönemdir diyebiliriz. Dolayısıyla ergenlikte, bireylerin şiddete yönelik tutumları daha yüksek boyutlarda olabilmektedir. Kimlik kazanma döneminde olan ergenler, hayatlarındaki mana ve amaçları oluştururken, kuralları çiğneme ya da şiddete yönelme durumlarında bulunabilirler. Özellikle göç ederek yeni bir ortamda kabul görmeye çalışan bireylerin akranlarına göre daha çok şiddet yönelimlerinde bulunmaları muhtemeldir.

Almanya'da, göç ve şiddet arasındaki ilişkiyi anlatan ciddi çalışmalar yapıldığından söz edebiliriz. Göç ve entegrasyon yoluyla çevre değiştiren bireylerde stres, belirsizlik ve sosyal izolasyon daha yaygın hale gelir ve böylece çatışma ve şiddet riski artmaktadır (Mayer, 2007; Steiner, 2004). Göç eden aileler de bu durumu bazen normal karşılayabilmektedir. Bu normal karşılama ise, şiddetin tolere edilmesine yol açmaktadır (Godenzi, Müller ve Christen, 2001). 2003 yılında yaklaşık 10000 bin kadımla yapılan bir araştırmada, göç ederek Almanya'ya gidenlerin Alman vatandaşlarına nispeten daha çok şiddete maruz kaldıkları ve bu durumu normal karşıladıkları görülmüştür (Schrötle, 2003). Bir diğer araştırmada ise, göç geçmişi bulunan bireylerin şiddeti erkeklikle bağdaştıkları görülmüştür (Winter, 2008). Böylece birey, şiddeti kendisini çevresine ya da topluma bir şekilde ispat etme yolu olarak görebilir. Bunun elbette birçok değişik etmen ve nedeni olabilir. Ancak bu durumun ergenlik döneminde topluma yansıyan kısmı ne yazık ki şiddet olmaktadır. Ögel, Tarı ve Eke (2006) tarafından İstanbul'da yapılan bir çalışmada erkeklerin %68,8'inin, kızlarınsa %29,7'sinin fiziksel şiddete katıldıkları gözlemlenmiştir. Aynı çalışmaya katılanların %10'unun bir çeteye üye oldukları görülmüş ve çete üyesi olan bireylerin diğer akranlarına göre bıçak ya da ateşli silah taşıma oranlarının 8 kat daha fazla olduğu belirtilmiştir. Çeteleşmenin daha çok, farklı bölgelerden gelerek yerleşen bireylerin kendi aralarında dayanışma ve yardımlaşmayı sağlamak için kurdukları görülmektedir. Bu minvalden bakacak olursak, göçün bireyler üzerinde değişik etkiler neticesinde şiddeti doğurduğu muhakkaktır. Şiddeti etkileyen etmenler arasında, akran sapsması yani bozuk arkadaş grubu ya da adalet anlayışındaki eksikliklerin de olduğu düşünülmektedir.

Akran Sapsması ve Şiddet

Ergenlerin davranışlarının etkilenip şekillendiği önemli etkenlerden biri arkadaş çevresidir. Araştırmalar göstermektedir ki çocuğun varlık nedeni olan aile, istenilen dav-

ranışı kazandırmada arkadaş grubu kadar etkili olamamaktadır (Demir, 2005). Yine bazı çalışmalar ergenlerin, arkadaş ortamlarında kendilerini daha güçlü ve aidiyet duygusu içinde hissettiklerini gösteriyor. Onlar, bireysel anlamda elde edemeyeceğini düşündüğü şeyleri arkadaşlarıyla birlikte yapabileceklerine inanırlar. Her ne kadar aileler çocuklarını kısıtlama yoluna gitseler de, onların başarılı olabilmeye ihtimalleri oldukça zayıftır. Öte yandan akranların ergen üzerindeki etkileri olumlu olabildiği gibi, olumsuz da olabilmektedir (Kaner, 2000). Ailelerinden yeterli desteği alamayan ya da fikirleri dışlanan bireyler, muhtemeldir ki kendilerini daha değerli buldukları gruplarla bağ kurmaya meyilli olurlar. Ailelerin bu tarz davranışları kişileri antisosyal davranışlara ittiğinden, bu kişiler kendileriyle aynı yaşantıları deneyimleyen gruplara daha rahat yönelirler. Davranışlarında sapma olan gruplara katılanların da, davranışlarında aynı şekilde sapmalar meydana gelmesi ihtimal dâhilindedir.

Akran sapmaları içinde çok sayıda farklı durumdan bahsetmek mümkündür. Bunlardan bir tanesi de şiddete yönelik eğilimdir. Şiddete yönelik eğilimin artması, suç oranını da doğru orantılı olarak artırmaktadır. Akran sapması, şiddet ve suç arasındaki bağlantıları araştıran çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Araştırmalar gösteriyor ki arkadaşlardaki sapmalar bireyde de benzer sapmalara neden olmaktadır. İlgili araştırmalardan bir tanesi; Erdem, Eke, Ögel ve Taner 2006 yılında lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmadır. Çalışmada akran özelliklerinin madde kullanımıyla olan ilişkisi incelenmiştir. Çalışma neticesinde, arkadaşlardaki sapmaların madde kullanımı ile doğru orantılı bir ilişki gösterdiği görülmüştür. Yine Baier, Pfeifer, Simonson ve Rabold (2009) Almanya’da yaptıkları çalışmalarda, ergenlerin kültürel benzerlik içinde oldukları gruplarla ilişki içinde olduğunu saptamıştır. Çalışmaya göre ergenlik dönemindeki öğrencilerin %16,8’i o yıl içinde ya şiddet davranışı göstermişler ya da şiddete maruz kalmışlardır. Ancak sapmaları yüksek olan gruplardaki bireylerin şiddete ve suça yönelik tutumları daha yüksek çıkmaktadır. Bu bağlamda bireylerin olumsuz davranışları arkadaşlarından öğrenmeleri, var olan bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim bir atasözünde şöyle denilmektedir: “Arkadaşımı söyle sana kim olduğunu söyleyeyim.” (TDK, 2015). Aslında bu söz, arkadaşlık ilişkilerinin ne denli önemli olduğunu vurgulamaktadır. Zira iyi arkadaşlarla olan ilişkiler bireyde olumlu davranışlara yol açarken, istenmeyen davranışlara sahip olan arkadaşlar bireyde olumsuz davranışların kazanılmasına sebep olmaktadır. Ergenlik dönemindeki bireyler, kendileri için ödül değeri olan gruba katılma eğilimindedirler. Bu gruptaki kişilerin davranışları da birey için daha değerli hale gelir. Böylece o gruptaki davranışları taklit etme olasılığı daha fazla olmaktadır. Eğer ödül değeri olan o grupta akran sapmaları varsa, bir süre sonra gruba katılan kişide de aynı davranışları sergileme eğilimi gözlenebilmektedir. Son tahlilde, şiddet eğilimi olan gruba katılmayı isteyen ve katılan kişilerin şiddete yönelik tutumlarında artma gözlenmesi muhtemeldir. Böylelikle akran sapması ve şiddet tutumu arasında doğru orantılı bir birliktelikten söz edebiliriz.

Deontik Adalet Anlayışı ve Şiddet

Adalet, insanlığın varlığıyla beraber süregelen bir gerçektir. Yapılan savaş, zulüm, baskı ve bunun gibi her durum aslında adaleti sağlamak iddiasıyla yapılmıştır. İnsanoğlunun belki de en çok kullandığı adalet, yine insan eliyle zulme de dönüşebilmektedir. Adalet için ortak bir tanıma ulaşmak pek mümkün de değildir. Zira adalet anlayışı inançlara, toplumlara ve bireylere göre farklılıklar göstermektedir. Bu bağlamda adalet anlayışı, kimi zaman adaleti sağlama adına adaletsizliklere de dönüşebilmektedir. Öte yandan adalet ve şiddet birbirleriyle sıkı bir bağ içindedirler. Ancak bu bağ, ters orantılıdır. Yani adalet anlayışı arttıkça şiddetin azalması beklenir. Adalet anlayışıyla şiddet arasındaki ilişkiyi açıklayan ciddi araştırmalara literatürde rastlanmamıştır. Özdevecioğlu (2003), doğrudan adalet ve şiddet arasındaki ilişkiyi açıklamasa da bu konuda bir araştırma yapmıştır ve adalet ve şiddet arasında anlamlı ters orantılı bir sonuç bulmuştur. Nitekim adalet inancı olmayan bireylerin, kendi adaletlerini sağlamak amacıyla şiddet dâhil çeşitli yollar kullandıkları bilinmektedir. Kan davaları bunlara örnek olarak gösterilebilir. Bunun en büyük nedeniyse, kişilerin kendi adaletlerini sağlama arzusudur. Çalışmadan beklenen sonuç, adalet anlayışındaki azlığın ya da bozukluğun şiddeti artırmada etkili olduğu sonucuna ulaşmaktır.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Bu araştırmaya, İstanbul il sınırları içinde bulunan ortaokulların 8. sınıf öğrencileri ve liselerde okuyan değişik sınıflardaki öğrenciler katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrenci sayısı 579 iken çeşitli nedenlerden dolayı ölçeklerinde sorun tespit edilen 20 öğrenci elenerek toplamda 559 gönüllünün cevapları analize dâhil edilmiştir. Bunlardan 259'u (%46,3) erkek, 300'ü (%53,7) ise kız öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcıların 145'i (%25,9) ortaokullardan, 161'i (%28,8) Anadolu liselerinden, 129'u (%23,1) meslek liselerinden ve 124'ü (%22,2) de imam hatip liselerinden oluşmaktadır. Veri analizleri bu 559 kişi dikkate alınarak hesaplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgiler: Araştırmaya katılanların; cinsiyetleri, kardeş sayıları, aile tipleri, ekonomik durumları ve gelmiş oldukları coğrafik bölgeler gibi bilgiler, ölçeklerden önce hazırlanmış olan demografik bilgiler ölçeğiyle tespit edilmiştir.

Akran Sapması Ölçeği: Akran Sapması Ölçeği, 14 madde ve 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin bütünü için güvenilirlik değeri .90, hafif sapma alt ölçeği için .88, ağır sapma alt ölçeği için de .88 olarak bulunmuştur. Kalaycı'ya (2008) göre, Cronbach Alfa değeri $.80 < 1.00$ değerleri arasında ise, yüksek güvenilirliğe sahip olduğu kabul edilir. Akran Sapması Ölçeği'nin birinci alt basamağı sekiz maddeden oluş-

maktadır. Birinci alt basamağın altında yer alan sekiz madde *takım hafif sapma* alt boyutu olarak ifade edilmiştir. Ölçeğin ikinci alt boyutu ise 6 maddeden oluşmaktadır. Bu 6 maddede *ağır sapma* alt boyutu olarak ifade edilmiştir.

Ergenler için Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği: Bu ölçek, ergenlerin fiziksel şiddete yönelik tutumlarını ölçmeye yönelik geliştirilmiş ve bireyin kendisi hakkında bilgi vermesi esasına dayalı olan bir ölçme aracıdır. Ölçek, 10 maddeden ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin güvenilirliği, Croanbach Alfa iç tutarlık güvenilirlik katsayısı .85 olarak hesaplanmıştır. Ölçek, toplam puan vermektedir. Yükselen puanlar, şiddet eğiliminin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 50, en düşük puan 10'dur.

Deontik Adalet Ölçeği: Ölçek, deontik adalet ile ilişkili özellikleri ölçmeye yönelik geliştirilen ve bireylerin kendisi hakkında bilgi vermesi esasına dayalı bir ölçme aracıdır. Toplam 18 maddeden ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır: *ahlaki zorunluluk* (8 madde), *ahlaki sorumluluk* (6 madde), *ahlaki zorbalık* (4 madde). Ölçek, Croanbach Alfa iç tutarlık katsayıları ahlaki zorunluluk alt boyutu için .89, ahlaki sorumluluk alt boyutu için .89, ahlaki zorbalık alt boyutu için .95 olarak bulunmuştur. Üç alt boyut-taki maddelere ait puanlar toplanarak alt boyutlara ait puanlar elde edilir. Ahlaki zorunluluk alt boyutu için en düşük 8, en yüksek 40; ahlaki sorumluluk alt boyutu için en düşük 6, en yüksek 30; ahlaki zorbalık alt boyutu için en düşük 4, en yüksek 20 puan; toplamda ise en düşük 18, en yüksek 90 puan alınabilir. Daha yüksek puanlar, ilgili alt boyuta ilişkin daha yüksek düzeyler olarak yorumlanmaktadır. Ölçekte ters puanlanan bir madde bulunmamaktadır.

Bulgular

Tablo 1
İç Göç Sonucu İstanbul'a Gelen Bireylerin Bölgelere Göre Dağılımı

Bölgeler	F	%	Kümülatif f	Kümülatif %
Karadeniz	188	33,6	33,6	33,6
İç Anadolu	110	19,7	53,3	53,3
Doğu Anadolu	139	24,9	78,2	78,2
Güneydoğu Anadolu	87	15,6	93,8	93,7
Diğer	35	6,3	100,0	100,0
Toplam	559	100		

Tablodan görüldüğü üzere, araştırmamızı oluşturan öğrencilerin 188'i (%33,6) Karadeniz Bölgesi'nden, 110'u (%19,7) İç Anadolu Bölgesi'nden, 139'u (%24,9) Doğu Anadolu Bölgesi'nden, 87'si (%15,6) Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden, 35'i (%6,3) ise diğer bölgelerden göç ederek İstanbul'a gelmiş ailelerin fertlerinden oluşmaktadır.

Tablo 2

Erkek ve Kız Öğrencilerin Şiddete Yönelik Tutumlarının, Akran Sapmalarının ve Deontik Adalet Anlayışlarının Karşılaştırılması İçin t-Testi

Ölçek	Grup	N	Ortalama	ss	t	sd	p
Şiddet Tutumu	Erkek	259	32,1853	9,01143	7,344	557	.000
	Kadın	300	26,2800	9,86641			
Akran Sapması	Erkek	259	29,5019	10,88679	6,446	557	.000
	Kadın	300	24,3267	8,03878			
Deontik Adalet	Erkek	259	64,9228	19,40235	-7,060	557	.000
	Kadın	300	74,9467	14,04093			

Erkek ve kız öğrencilerin şiddete yönelik tutumlarını, akran sapmalarını ve deontik adalet anlayışlarını karşılaştırmak amacıyla yapılan t testi neticesinde, kız ve erkek öğrencilerin şiddete yönelik tutumlarında ($t = 7,3444$; $p < .001$), akran sapmalarında ($t = 6,446$; $p < .001$) ve deontik adalet anlayışlarında ($t = -7,060$; $p < .001$) anlamlı bir fark gözlenmiştir. Gözlemlenen farklılıkta, erkeklerin kızlara oranla şiddete ve akran sapmasına daha fazla meyilli oldukları görülmektedir. Nitekim erkeklerin şiddete yönelik ortalamaları 32,1853 iken kızlarda bu oran 26,2800 olarak tespit edilmiştir. Bunun gibi erkeklerin akran sapması ortalamaları 29,5019 iken kızlarda 24,3267 olarak bulunmuştur. Bu durum, daha önce yapılmış çalışmalarını doğrular mahiyettedir. Deontik adalet anlayışlarda ise, kızların ortalamalarının erkeklere oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kızlarda ortalama 74,9467 iken erkeklerde 64,9228 olarak görülmüştür.

Tablo 3

Deontik Adalet Anlayışı Ölçeği Puanlarının Coğrafik Bölge Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Tablosu

Puan	Grup	f, \bar{x} , ss, Değerleri			ANOVA Sonuçları					
		N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Deontik Adalet	Karadeniz	188	73,8191	13,99042	G. Arası	13384,668	4	3346,167		
	İç Anadolu	110	74,4818	12,90241	G İçi	156653,239	554	282,768		
	Doğu Anadolu	139	64,0288	20,20329	Toplam	170037,907	558		11,834	.000
	Güney Doğu	87	65,0345	21,59212						
	Diğer	35	76,2857	12,69917						
	Toplam	559	70,3023	17,45644						

Yukarıdaki tablodan görüldüğü üzere, deontik adalet ölçeğin aritmetik ortalamalarının coğrafik bölge değişkenine göre anlamlılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılan ANOVA neticesinde, coğrafik bölgeler aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F = 11,834$; $p < .001$). Anlamlı farklılığın hangi coğrafik bölgeler arasında olduğunu belirlemek amacıyla ANOVA sonrası post-hoc LSD analiz tekniğine başvurulmuştur.

Tablo 4

İç Göç Sonucu Göç Eden Bireylerin Coğrafik Bölgelere Göre Adalet Anlayışlarının Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren ANOVA Sonrası post-hoc LSD Tablosu

Coğrafik Bölge (1)	Coğrafik Bölge (2)	Ortalama	Ort. Fark	Sh	p
Doğu Anadolu	Karadeniz	73,8191	-9,79037*	1,88106	.000
	İç Anadolu	74,4818	-10,45304*	2,14591	.000
	Güney Doğu	65,0345	-1,00571	2,29880	.662
	Diğer	76,2857	-12,25694*	3,18015	.000
Güneydoğu	Karadeniz	73,8191	-8,78467*	2,18043	.000
	İç Anadolu	74,4818	-9,44734*	2,41264	.000
	Doğu Anadolu	64,0288	1,00571	2,29880	.662
	Diğer	76,2857	-11,25123*	3,36590	.001

Deontik adalet anlayışlarının bölgeler arasında nasıl farklılaştığını görmek için yapılan ANOVA sonrası post-hoc LSD testi sonucunda; Doğu Anadolu Bölgesi'nden göç edenlerin adalet anlayışlarının, Güneydoğu Anadolu Bölgesi hariç, diğer bölgelerden göç ederek gelenlerle anlamlı bir farklılık oluşturduğu tablodan anlaşılmaktadır. Aynı şekilde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden göç edenlerin adalet anlayışlarının diğer bölgelerden farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu durum, Doğu Anadolu ($x = 64,03$) ve Güneydoğu ($x = 65,03$) Anadolu bölgelerinden göç edenlerin adalet anlayışlarının ya da adalet inançlarının daha düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 5

Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği Puanlarının Coğrafik Bölge Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Tablosu

Puan	Grup	f, \bar{x} , ss, Değerleri				ANOVA Sonuçları				
		N	\bar{x}	ss	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Şiddet Tutumu	Karadeniz	188	28,1809	9,56985	G. Arası	1556,182	4	389,045		
	İç Anadolu	110	27,3273	9,93106	G İçi	53348,673	554	96,297		
	Doğu Anadolu	139	31,3453	9,92633	Toplam	54904,855	558		4,040	.003
	Güney Doğu	87	30,2529	10,28684						
	Diğer	35	26,4857	9,03383						
	Toplam	559	29,0161	9,91947						

Tablodan da görüleceği üzere, şiddete yönelik tutum ölçeğinin aritmetik ortalamalarının coğrafik bölge değişkenine göre anlamlılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılan ANOVA neticesinde, coğrafik bölgeler aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F = 4,040$; $p < .01$). Anlamlı farklılığın hangi coğrafik bölgeler arasında olduğunu belirlemek amacıyla ANOVA sonrası post-hoc LSD analiz tekniğine başvurulmuştur.

Tablo 6

Şiddetin Coğrafik Bölgelere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Tespit Etmek İçin Yapılan ANOVA post-hoc LSD Tablosu

Coğrafik Bölge (1)	Coğrafik Bölge (2)	Ortalama	Ort. Farkı	Sh	p
Doğu Anadolu	Karadeniz	28,1809	3,16447*	1,09773	.004
	İç Anadolu	27,3273	4,01805*	1,25228	.001
	Güney Doğu	30,2529	1,09245	1,34151	.416
	Diğer	26,4857	4,85961*	1,85584	.009
Güneydoğu	Karadeniz	28,1809	2,07202	1,09773	.104
	İç Anadolu	27,3273	2,92560*	1,25228	.038
	Doğu Anadolu	31,3453	-1,09245	1,34151	.416
	Diğer	26,4857	3,76716	1,85584	.056

Şiddetin coğrafik bölgelere göre değişiklik gösterip göstermediğini saptamak amacıyla yapılan ANOVA sonrası post-hoc LSD sonuçlarında Doğu Anadolu Bölgesi'nin, Güneydoğu Anadolu Bölgesi hariç, diğer bölgelerle şiddete yönelik tutumlarında anlamlı bir fark olduğu anlaşılmaktadır ($p < .05$). Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden gelen bireylerin şiddet eğilimleri, sadece İç Anadolu Bölgesi'nden gelenlerle anlamlı bir fark oluşturmaktadır. Diğer bölgeler arasında anlamlı bir farka rastlandığı söylenemez. Ortalamalara bakıldığında, Doğu Anadolu Bölgesi'nden gelen bireylerin ortalamalarının diğer bölgelere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Aynı şekilde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden gelenlerde de ortalama daha yüksek bir şiddet eğilimi olduğu saptanabilmektedir.

Tablo 7

Göç Etme Süresine Göre Şiddet Tutumu, Akran Sapması ve Adalet Anlayışı ANOVA Sonrası post-hoc Tablosu

Göç Süresi (1)	Göç Süresi (2)	Ort. Fark	Sh	p
Şiddet Tutumu				
20 ve üstü	0-5	-1,31613	1,96061	.502
	5-10	-3,81294*	1,85853	.041
	10-15	-3,42761*	1,43003	.017
	15-20	-2,53378*	1,24161	.042
Akran Sapması				
20 ve üstü	0-5	-,47093	1,94065	.808
	5-10	-2,38241	1,83960	.196
	10-15	-2,56725	1,41547	.070
	15-20	-2,54279*	1,22897	.039
Deontik Adalet				
20 ve üstü	0-5	7,92497*	3,30713	.017
	5-10	9,05735*	3,12487	.004
	10-15	10,01913*	2,35113	.000
	15-20	4,83509*	2,00355	.016

Göç etme süresinin şiddet, adalet anlayışı ve akran sapması üzerinde etkisi olup olmadığını saptamak için yapılan ANOVA sonrası post-hoc analizlerine göre, 20 yıl ve üstü sürede göç edenler ile diğerleri arasında genellikle bir farklılık olduğu görülmüştür. Şiddete yönelik tutumlara baktığımızda, 20 yıldan fazladır göç edenler ile

5 yıldan az süredir göç edenler arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Ancak diğer gruplarla anlamlı bir fark olduğu ($p < .05$) görülmektedir. Göç etme sürelerinin akran sapması üzerindeki etkilerine baktığımızda, sadece 20 yıl üstü ve 15-20 yıl arası göç edenler arasında bir farklılık göze çarpmaktadır. Diğerleri arasında herhangi bir anlamlılık görülmemektedir. Ancak göç etme süreleri ile adalet anlayışlarına baktığımızda, 20 yıl üstü ile diğer dönemlerin hepsi ile anlamlı bir fark olduğu tablodan anlaşılmaktadır. Buradan anlaşıldığı üzere, 20 yıl ve üstü süredir göç eden bireylerin hem şiddet anlayışları hem de akran sapmaları diğerlerine nazaran daha düşük seviyede çıkmaktadır. Bununla birlikte deontik adalet anlayışlarının diğerlerine oranla daha yüksek çıktığı, yani adalet inançlarının daha sağlam olduğu görülmektedir.

Tablo 8

Araştırma Değişkenlerine Ait Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Değerleri

Değişken	N	Ortalama	ss	1	2	3
1. Şiddet tutumu	559	29,0161	9,91947	1,000	-.478*	.450*
2. Deontik adalet	559	70,3023	17,45644		1,000	-.332*
3. Akran sapması	559	26,7245	9,80304			1,000

* $p < .001$.

Çoklu regresyon analizine geçmeden şiddete yönelik tutumların, deontik adalet anlayışı ve akran sapması ile ilişkisini görmek amacıyla bunlara ait korelasyon değerleri, ortalamaları ve standart sapmaları incelenmiştir. Bu durum Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablodan da anlaşıldığı üzere, şiddet tutumu ile deontik adalet anlayışı arasında ($r = -.478$, $p < .001$) anlamlı bir ilişki gözlenmektedir. Bu anlamlı ilişki ters orantılı olarak saptanmaktadır. Şiddet tutumu arttıkça adalet anlayışı azalmakta, adalet anlayışı yükseldikçe şiddet düşme eğilimi göstermektedir. Şiddet tutumu ve akran sapması arasında da ($r = .450$, $p < .001$) aynı türden fakat pozitif bir anlamlılık görülmektedir. Aynı şekilde deontik adalet anlayışı ve akran sapması arasında da ($r = -.33$, $p < .001$) orta düzeyde anlamlı negatif bir ilişki tespit edilmiştir.

Tablo 9

Şiddete Yönelik Tutum, Deontik Adalet Anlayışı ve Akran Sapması Arasındaki İlişkiyi Yordamak İçin Çoklu Regresyon Analiz Tablosu (N= 559)

	B	Standart Hata	Beta	t	Sig	R ²	F	Sig
Deontik Adalet	-.210	.021	-.369	-9,984	.000	.323	132,914	.000
Akran Sapması	.331	.037	.327	8,837	.000			

Şiddete yönelik tutumları yordamada deontik adalet anlayışı ve akran sapması değişkenlerin rolünü görmek için yapılan çoklu regresyon analizinde, bu değişkenlerin şiddete yönelik tutumları anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir ($F = 132,914$, $p < .001$, $R = .569$, $R^2 = .323$, $adj = .321$). Bu analiz sonuçlarına göre, değişkenlerin varyansa katkısı %32,2’dir. Deontik adalet anlayışının varyansa katkısı anlamlı ($\beta = -.369$, $t = -9,9$, $p < .001$) bulunduğu gibi, akran sapmasının da varyansa katkısı anlamlı ($\beta = .327$, $t = 8,83$, $p < .001$) bulunmuştur.

Tartışma

Bu araştırma ile amacı, bazı demografik (cinsiyet, coğrafik bölge) bilgilerle birlikte ailelerinde göç geçmişi bulunan bireylerin; akran sapması ve deontik adalet anlayışlarının, şiddete yönelik tutumlarını yordayıp yordamadığını saptamaktır. Araştırmaya bakıldığında, şiddete yönelik tutumun cinsiyete göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkardığı görülmektedir. Kız öğrencilerin şiddete erkeklere nazaran daha az eğilimli oldukları, deontik adalet anlayışlarının daha yüksek oldukları ve daha düşük akran sapmalarına sahip olduğu çıkan verilerden anlaşılmaktadır. Bu bulgular literatür araştırmalarıyla (Balkıs, Duru ve Buluş, 2005; Kodan Çetinkaya, 2013; Şenol ve Yıldız, 2013) paralellik göstermektedir. Alanyazınla paralel olarak, araştırma sonucu gösteriyor ki kızlar, erkeklere göre hem şiddete ve akran sapmasına daha az meyilli hem de kızların deontik adalet anlayışları daha yüksektir. Bu sonuç, söz konusu alanlarla ilgilenen uzman kişilerin aradaki farklılığı anlamaları açısından oldukça önemlidir. Aynı şekilde araştırma gösteriyor ki şiddete yönelik tutumda bölgeler arası farklar da vardır. Özellikle Doğu Anadolu Bölgesi kökenli bireylerin, diğer bölgelerdeki akranları göz önüne alındığında, hem şiddete yönelik tutumlarında hem de deontik adalet anlayışları ve akran sapmalarının karşılaştırılmasında daha anlamlı farklılıkların olduğu göze çarpmaktadır. Literatürde bu konuyla ilgili az sayıda çalışma vardır. Bunlardan bir tanesi Kargı'nın (Kargı, 2008) çalışmasıdır. Bu çalışmada, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Doğu Anadolu bölgelerinde ki bireylerin şiddete yönelik algıları daha yüksek çıkmıştır. Dolayısıyla bu bölgelerden göç eden bireylerin ilgili davranışları sergilemelerine neden olan sebepleri bulmak, sorunu hem tespit etme hem de çözüme noktasında faydalı olacaktır.

Yine analizler sonucunda görülmüştür ki bölgesel farklılıkların adalet anlayışları arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgesinden göç ederek gelmiş olan bireylerin adalet anlayışlarının, diğer bölgelere nazaran çok düşük olduğu görülmüştür. Elbette bunun temel nedenlerini çalışmamız verileriyle tespit etmek mümkün olmamaktadır. Ancak yapılacak iyi bir nitel analiz çalışmasıyla bunu belirlemek literatüre önemli anlamda katkı sağlayacaktır. Arabacı Yüksel'e (2009) göre yoksulluk ve sağlık alanlarından yeterince istifade edememek adalet anlayışlarında olumsuz etkilere neden olmaktadır. Ancak ilgili verilerin tek başına bu durumu açıklamayı düşünülemez. Dolayısıyla kapsamlı bir çalışmanın sorunu anlamada oldukça faydalı olacağı düşünülmektedir.

Yine analizlere bakıldığında; göç etme sürelerinin şiddet, adalet anlayışı ve akran sapmaları üzerinde etkili olduğu araştırmada görülmektedir. Özellikle 20 yıl ve üstü bir süredir göç etmiş olanların şiddet tutumlarının daha düşük olduğu gözlemlenmiştir. Aynı şekilde daha düşük akran sapmalarına sahip oldukları da yine araştırma verilerinden anlaşılmaktadır. Bununla birlikte deontik adalet anlayışları da daha yüksek çıkmaktadır. Bu veriler neticesinde 20 yıldan fazladır göç eden ailelerin bireylerinde topluma daha iyi bir adapteden bahsetmek mümkün olacaktır.

Öte yandan; şiddete yönelik tutumun diğer iki değişken tarafından (deontik adalet anlayışı, akran sapması) anlamlı şekilde yordandığı veriler sonucunda görülmektedir. Karşılaştığımız bu tablo, aslında alanyazındaki araştırmaları desteklemektedir. Deontik adalet anlayışındaki eksiklik şiddeti etkilemektedir. Özdevecioğlu'na (2003) göre algılanan adalet anlayışı arttıkça, şiddet tutumu azalır; adalet anlayışı azaldıkça, şiddet tutumu artar. Dolayısıyla adalet anlayışı ve şiddet arasında ters ilişki olduğu görülmektedir. Bu nedenle bireylerin adalet anlayışlarını ilerletmek ve tabii olarak şiddet eğilimlerini azaltmak için, eğitimcilerin ve eğitime yön verenlerin bu konulara eğilmesi toplumun geleceği açısından yararlı olacaktır. Özellikle bireylerde adaletle olan inancı azaltmaya ya da yok etmeye neden olan etkenlerin tespit edilmesi ve bu konuda ciddi çalışmalar yapılması, toplumsal barış ve huzura olumlu katkılar sağlayacaktır. Zira adaletin ve adalet algısının olmadığı yerlerde, bireyler kendi adaletlerini sağlama yollarına gideceklerdir. Araştırmalar bunu doğrular mahiyette sonuçlar vermektedir.

Çalışmamızda şiddete yönelik tutum ile akran sapması arasında doğru orantılı olacak şekilde anlamlılık saptanmıştır. Bu da akran sapmasına sahip bir çevrede olanların, sapan davranışları taklit etme ya da hayatlarına uygulama noktasında daha istekli olduklarını göstermektedir. Bu yönde yapılan çalışmalar da ilgili durumu desteklemektedir. Kocacık'a (2001) göre saldırganlık ve şiddet tutumları çevreden öğrenilebilir. Dolayısıyla olumlu davranışlara sahip olmayan akranlardan öğrenilen davranışlar da olumlu olmamaktadır. Akranlardan öğrenilen şiddet davranışları toplumun geneline etkilemektedir. Bu yüzden okullarda yapılan öğretimin yanında öğrencilere değerler eğitimi noktasında da eğitimler verilmelidir. Aynı zamanda okul dışında öğrencilerin enerjilerini boşaltabilecekleri uygun şartlar hazırlanmalıdır. Ekşi'ye (2013) göre okullar, zamanın sorunlarına göre öğrencileri doğru tercihlere yönlendirmeli ve onların doğruyu tercih edebilmeleri için uygun yollar da gösterilebilmelidir. Bu bağlamda ele alacak olursak okullar, sadece çeşitli derslerin anlatıldığı bir yer olmamalı; aynı zamanda iyi bir insan olmanın faziletlerinin kazandırıldığı bir ortam da olmalıdır. Şiddetin her geçen gün arttığı toplumumuzda bu sorunlara çözüm aramak ve bu konuda daha fazla araştırma yapmak gerekmektedir. Yapılacak çalışmalar ışığında uzman kişilerden alınacak yardımla toplumun geleceği olan gençler şiddet sarmalından kurtarılabilir ve toplumsal geleceğimiz daha aydınlık bir zemine oturtulabilir. Sadece öğrenciler değil aileler de bu konuda bilinçlendirilmeli ve eğitime tabi tutulmalıdır.

Cinsiyet, coğrafik bölge, akran sapması ve deontik adalet anlayışının şiddete yönelik tutum ile ilişkilerini ortaya koymak için yapılan bu çalışmamızın elbette çeşitli sınırlılıkları da vardır. Bunlardan bir tanesi, ailelerinde göç geçmişi olmayan ya da çok uzun zaman önce göç etmiş bireylerin bu çalışmada yer almıyor olmasıdır. Özellikle İstanbul gibi sürekli göç alan bir şehirde göç geçmişi olmayan bireylere rastlamak, çalışmamız açısından mümkün olmamıştır. Diğer bir sınırlılık ise, İstanbul gibi büyük bir şehirde İstanbul'un her semtinden bireylere ulaşamamış olmasıdır. Dolayısıyla yapılacak

benzer bir çalışmada, İstanbul ya da Türkiye genelinde göç almış bölgelerden alınacak sonuçlar daha faydalı sonuçlar gösterebilir. Bunun dışında, özellikle şiddet eğilimin yüksek olduğu bölgelerde bireylerle yapılacak nitel bir çalışma, sorunların nedenlerini tespit etmede ciddi faydalar sağlayacaktır. Bireyleri bu davranışlara iten sebeplerin detaylı bir şekilde irdelenmeye çalışılması, araştırmacılar için ufuk açıcı olacaktır. Sonuç olarak diyebiliriz ki deontik adalet anlayışı ve akran sapması, şiddete yönelik tutumu yordamayı anlamamıza ilişkin bilgiler vermektedir. Araştırma sonuçlarına göre, ergenlerin adalet anlayışları ve akran sapmaları üzerinde ciddi anlamda durmak gerekmektedir. Bireyleri şiddete yöneltten nedenlerin saptanması için çok sayıda nitelikli araştırmalar yapılmalı ve tespit edilen sorunlara çözüm yolları aranmalıdır.

Extended Abstract

Comprehension of Deontic Justice in Adolescents Who Have Moved Domestically: Peer Deviance as a Predictor of Attitudes toward Violence

Halil Ekşi^a, Nesrullah Okan^b, Halim Güner^c

Abstract

The main aim of this study is to identify deontic justice comprehension in adolescents who have experienced domestic migration and determine if peer deviance is a predictor of attitudes towards violence; at the same time identifying whether differences based on gender and geographical region show attitudes oriented toward violence. The sample of this study consists of a total of 559 students, 259 males and 300 females, attending various high schools and middle schools in the province of Istanbul. In this study, the Attitude Scale for Adolescent Violence, the Peer Deviation Scale, and the Deontic Justice Comprehension Scale were used. In analysis of data obtained in the study, female students were found to have lower tendencies towards violence than males, and with the genders together a significant difference in attitudes towards violence, comprehension of justice, and peer deviation were also found for students from different geographical regions. Multiple regression analysis showed that comprehension of deontic justice and peer deviation is effective at predicting attitudes oriented towards violence. ($F = 132.914$, $p < .001$, $R = .569$, $R^2 = .323$, $adj = .321$).

Keywords:

Migration • Violence • Deontic justice • Peer deviation

- a (✉) (PhD), Department of Educational Sciences, Ataturk Faculty of Education, Marmara University, Göztepe Kampüsü, Kadıköy Istanbul 34722 Turkey
Email: halileksi@marmara.edu.tr & h.eksi70@gmail.com
- b Department of Educational Sciences, Ataturk Faculty of Education, Marmara University
Email: nesrullah.okan@marmara.edu.tr
- c Department of Educational Sciences, Ataturk Faculty of Education, Marmara University
Email: halim.guner@marmara.edu.tr

Migration happens as a result of the various consequences of the processes of social mobility or displacement which occur; a person or group of people settle for a long or short term in an area for personal, social, economic, and political purposes as well as other reasons like these in order to survive (Güzel & Meder, 2011). In rural areas, the fact that people are mostly poor, earned income is meager, and agricultural machinery is used has led to a reduction in the need for manpower. Compared to cities, services like health, education, and infrastructure remain lacking, which is one of the reasons that rural regions migrate to cities (Adıgüzel, 2005). Migration, being an overall fact of life, has continued to increase in Turkey, in particular since the 1950s until the present day. Istanbul especially is the most important city exposed to this migration. The population in Istanbul, which was around 1 million in 1950, has reached 15 million coming into 2015 (TÜİK, 2015). An increase such as the one that came about in the population of Istanbul is not like the result of industrialization in developed societies; it has emerged as a migration that transfers poverty, unemployment, and other problems to the city. The arrival of too many people migrating for work that is found in the city has made for an unsystematic and warped structure far removed from urbanized order. Thus, warped urbanization together with economic, social, and societal problems in the city was inevitable from the onset (Adıgüzel, 2005, p. 239). In this context, the main objective of the research is to determine the relationship of deontic justice perceptions and peer deviance (based on the results of several determinants) on attitudes oriented towards violence and the domestic migration of adolescent individuals who have a family history of migration.

Attitude towards Violence

The concept of violence is not a well-described case nor are its boundaries clearly defined in either the field of science or in daily life. The types of cases of violence are said to be insults, bullying, violent crimes, vandalism, protests, violent riots, xenophobia, and so on (Gugel, 2007). Thus, no common recognition about violence has been scientifically accepted. It is possible to arrive at the definition of violence though a large number of relevant sources. One of these definitions is given by the World Health Organization: "...a person's own physical power being used for the purpose of bringing about or giving likely cause to a result that brings damage or harm to others, spiritual destruction, death, adverse development, or psychological deprivation," (2002, p. 4). Violence has found its own place in every stage of human development and maturation. Among these stages, one important one is puberty (Çetin, 2011). We can mention serious studies that have been made in Germany on the relationship between migration and violence. Stress in individuals who have changed their environment by way of migration and integration causes uncertainty and social isolation to be more common, and in this way the risk of conflict and violence increases (Mayer, 2007; Steiner, 2004). Families that migrate can also encounter this situation as normal. The road is open to tolerating violence as this

is a normal welcome (Godenzi, Müller, & Christen, 2001). In a survey conducted in 2003 with approximately 10,000 women, it was found that while migrating to Germany, they were exposed to relatively more extreme violence from German citizens, and this situation was normally encountered (Schrötle, 2003). In another study, the violence of individuals with a migratory background was found to be more common in males (Winter, 2008). According to Ogel, Tari, and Eke's study (2006), which was performed in Istanbul, 68.8% of men and 29.7% of women were observed to have participated in acts of physical violence. In the same study, 10% of participants were found to be gang members, and according to their other peers they were said to be eight times more likely to carry a knife or fire arm. Individuals who settle in different regions are shown to set out joining gangs more so to ensure solidarity and cooperation amongst themselves.

Peer Deviation and Violence

One important factor that shapes and influences the behavior of adolescents is their circle of friends. Research shows that family, the cause of the child's existence, is not as effective at gaining desired behavior as is a group of friends (Demir, 2005). Although families go the way of restricting their children, their prospects of being successful are quite weak. On the other hand, peers can have adverse or favorable effects on an adolescent (Kaner, 2000). There are several studies investigating peer deviation and the link between violence and crime. Research shows that peer deviance from friends causes similar deviance in the individual as well. One research is a study performed among high school students in 2006 by Erdem, Eke, Ögel, and Taner. The relationship between peer characteristics and substance abuse was investigated in the study. As a result of the study, a direct proportional relationship between peer deviance and substance abuse was observed. Nevertheless, Baier, Pfeifer, Simonson, and Rabold (2009) found in their study which was performed in Germany that adolescents relate to groups with cultural similarities. According to the study, 16.8% of adolescent students had either shown violent behavior or been exposed to violence. However, the attitudes of individuals in the group oriented towards violence or crime were observed to be higher when peer deviance was higher. In this context, the existing reality is observed that individuals learn adverse behavior from their friends. In fact, there is a Turkish proverb that reads as follows: "Tell me who your friends are, and I'll tell you who you are," (TDK, 2015).

Comprehension of Deontic Justice and Violence

Justice is a reality that has continued throughout the existence of humanity. In fact, each war, cruelty, repression, and every situation similar to these has been done in the name of justice. The justice that is perhaps most frequently used by mankind can overturn cruelty, again by the human hand. It is also unlikely that a common definition of justice can be

reached. Differences are shown for the comprehension of justice according to beliefs, societies, and individuals. In this context, the comprehension of justice can sometimes be transformed into injustice in the name of providing justice. On the other hand, justice and violence share a tight bond together. However, this bond is inversely proportional. In other words, it is expected that violence should decrease when the comprehension of justice increases. There has been no serious research which explains the relationship between comprehension of justice and violence in the literature. Özdevecioğlu (2003) conducted a study on this subject, and he found a significant inversely-proportional result even if it did not directly explain the relationship between justice and violence.

Method

Universe and Sample

Eighth-grade students from middle schools and students from various grades in high schools located in the province of Istanbul participated in this survey. While the number of participating students in the survey was 579, a total of 559 voluntary's responses were included in the analysis after screening the scales of 20 students which were identified as having problems for various reasons. Of these, 259 (46.3%) were composed of male students, and 300 of them (53.7%) were composed of female students. Of the participants, 145 (25.9%) were from middle schools, 161 (28.8%) were from Anatolian high schools, 129 (23.1%) were from vocational schools, and 124 (22.2%) were from Imam Hatip (religious) high schools. Data analysis was calculated taking these 559 people into account.

Data Collection Tools

Demographic Information: Information such as gender, number of siblings, family type, economic status, and geographic region where they came from were identified using the demographic information scale which was filled out before the other scales.

Peer Deviance Scale: The Peer Deviance Scale consists of 14 items and two sub-scales. The reliability values were found to be .90 for the whole scale, .88 for the sub-scale of minor deviance, and .88 for the sub-scale of major deviance. The results are accepted as showing high reliability. According to Kalaycı (2008), if Cronbach's alpha coefficient for reliability is between .80 and 1.00, the results are considered reliable.

Attitude towards Violence for Adolescents Scale: This scale was developed to measure adolescents' attitudes towards physical violence and as an instrument based on the principle of providing information about the individual's self. The scale consists of ten items and one dimension. The reliability of the scale using Cronbach's alpha was calculated at .85.

Deontic Justice Scale: This scale was developed to measure the properties associated with deontic justice and is a measurement tool based on the principles of providing information about the individual’s self. It consists of 18 items and three sub-dimensions: moral obligation (eight items), moral responsibility (six items), and moral outrage (four items). Cronbach’s alpha for the sub-dimension of moral obligation was found to be .89; for the sub-dimension of moral responsibility, .89; and for the sub-dimension of moral outrage, .95.

Findings

As a result of the *t*-test conducted to compare male and female students’ attitudes towards violence, peer deviance, and deontic justice comprehension, in male and female attitudes toward violence ($t = 7.3444$; $p < .001$), peer deviance ($t = 6.446$; $p < .001$), and deontic justice comprehension ($t = -7.060$; $p < .001$), a significant difference was observed. In the observed differences, males are more prone to violence and peer deviance than females. As a matter of fact, while the average orientation of males toward violence is 32.1853, this rate for girls was identified as 26.2800. Likewise, while the average peer deviance for males was found to be 29.5019, for women, this number was 24.3267. This finding confirms the substance of the previously conducted studies. In deontic justice comprehension, the females’ average was found to be higher than the males. While the average for females was seen to be 74.9467, it was 64.9228 for the males.

Table 1
Results of the t-Test for Comparison of Students’ Attitudes Towards Violence, Peer Deviance, and Deontic Justice Comprehension by Gender

Scale	Group	N	Average	Ss	t	Sd	p
Violence Attitude	Males	259	32.1853	9.01143	7.344	.557	.000
	Females	300	26.2800	9.86641			
Peer Deviance	Males	259	29.5019	10.88679	6.446	.557	.000
	Females	300	24.3267	8.03878			
Deontic Justice	Males	259	64.9228	19.40235	-7.060	.557	.000
	Females	300	74.9467	14.04093			

Table 2
Determining if Scores for the Deontic Justice Scale According to Geographical Region Show Differences Using ANOVA

Variable	Group	<i>f, \bar{x}, ss, Changes</i>				ANOVA Results				
		N	\bar{x}	Ss	Sources of Variance	KT	Sd	KO	F	p
Deontic Justice	Black Sea	188	73.8191	13.99042	S Areas	13384.668	4	3346.167	11.834	.000
	Anatolian	110	74.4818	12.90241						
	Interior	139	64.0288	20.20329	Total	170037.907	558			
	East	87	65.0345	21.59212						
	Anatolia	35	76.2857	12.69917						
	Southeast	35	76.2857	12.69917						
Other	35	76.2857	12.69917							
Total	559	70.3023	17.45644							

As seen in Table 2, the ANOVA results were conducted in order to determine whether the mean for the Deontic Justice Scale shows significance according to the variable of geographic region; a significant difference between the means ($F = 11.834$, $p < .001$) was shown for this variable. After assigning ANOVA testing, least significant difference (LSD) post-hoc analysis was applied to determine the significant differences between geographic regions.

Table 3
Research Variable Averages, Standard Deviation and Correlation Values

Variable	N	Average	ss	1	2	3
1. Violence Attitude	559	29.0161	9.91947	1.000	-.478*	.450*
2. Deontic Justice	559	70.3023	17.45644		1.000	-.332*
3. Peer Deviance	559	26.7245	9.80304			1.000

* $p < .001$.

Before performing multiple regression analysis, the averages, correlation values, and standard deviations were examined in order to see the relationship among attitudes towards violence, deontic justice, and peer deviance. This situation is shown in Table 3. As can be seen from the table, a significant relationship exists between deontic justice and violence attitude ($r = .478$; $p < .001$). This significant relation is seen to be inversely proportionate. It has shown that violent behavior decreases with an increasing sense of justice, and justice tends to fall as violence increases. Violence attitude and peer deviance show the same kind of correlation except positively proportionate ($r = .450$, $p < .001$). Likewise, a moderate statistically-significant negative correlation between deontic justice and peer deviance ($r = -.33$, $p < .001$) was identified.

Table 4
Multiple Regression Analysis Table for Predicting the Relationships of Attitude toward Violence, Deontic Justice Comprehension, and Peer Deviance (N=559)

	B	Standard Error	Beta	T	Sig	R ²	F	Sig
Deontic Justice	-.210	.021	-.369	-9.984	.000	.323	132.914	.000
Peer Deviance	.331	.037	.327	8.837	.000			

In the multiple regression analysis that was performed to view the role of variables in predicting violence attitude, deontic justice comprehension, and peer deviance, these variables were found to significantly predict attitudes towards violence ($F = 132.914$, $p < .001$, $R = .569$, $R^2 = .323$, $adj = .321$). According to the results of this analysis, the variables contribute 32.2% of the variance. Just as deontic justice comprehension was found to contribute greatly to the variance ($\beta = -.369$; $t = -9.9$; $p < .001$), so too was peer deviance found to significantly contribute to the variance ($\beta = .327$; $t = 8.83$; $p < .001$).

Discussion

Looking at the research, it appears that attitude towards violence reveals a significant difference according to gender. It is understood from the data that female students are less prone to violence than males, their deontic justice comprehension is higher, and they have lower peer deviations. These findings are parallel with the research in the literature (Balkıs, Duru, & Buluş, 2005; Kodan Çetinkaya, 2013; Şenol & Yıldız, 2013). Likewise, the study shows that there are differences among regions regarding attitudes toward violence. More significant differences are observed with attitudes toward violence, deontic justice comprehension, and peer deviation especially with individuals who are originally from the Eastern Anatolia Region in comparison with their peers from other regions. There are few studies on this topic in the literature. One of these is Kargı's study (2008). In this study, it was observed that there are higher perceptions toward violence for individuals from the Southeastern Anatolia and East Anatolia Regions. It is seen that the comprehension of justice for individuals who came from Eastern and Southeastern Anatolia by migrating is very low in comparison to other areas. According to Arabacı Yüksel (2009), not being able to benefit enough due to poverty and health conditions causes adverse effects in the understanding of justice. However, it is unthinkable that the relevant data explains this situation in itself. On the other hand, as a result of the data, it seems that attitude towards violence was significantly predicted by the other two variables (deontic justice comprehension and peer deviation). This encounter actually supports the research in the literature. A lack of deontic justice comprehension affects attitudes towards violence. According to Ozdevecioglu (2003), when perceived justice comprehension increases, attitude towards violence decreases, or if justice comprehension decreases, violence attitude increases. Therefore, an inverse relationship between justice comprehension and violence is seen.

In our study, significant correlations were found; there is a direct proportion between attitude toward violence and peer deviation. The studies conducted in this direction support this corresponding status as well. According to Kocacık (2001), aggression and violence attitudes can be learned from the environment. Therefore, the behaviors which are learned from peers who do not have positive behaviors are not positive. Violent behavior which has been learned from peers generally affects society. So values training for students should be provided in the next academic training at schools. At the same time, suitable conditions must be prepared so that students can release their energies outside of school. According to Eksi (2013), schools should direct students to the proper choices in accordance with the problems of the time, and schools should be able to show appropriate ways for students to be able to choose correctly.

Kaynakça/References

Adıgüzel, Y. (2005). İstanbul'un kültürel sermayesine hemşehri derneklerinin katkısı. *Uluslararası Göç Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde (s. 237–248). İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi.

Arabacı Yüksel, R. (2009). Türkiye'de yoksulluk ve bölgeler arası gelişmişlik farkları açısından sağlıkta adalet. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(1), 1–25.

Baier, D., Pfeifer, C., Simonson, J., & Rabold, S. (2009). *Jugendliche in Deutschland als Opfer und Taeter von Gewalt*. Niedersachsen: Kriminologisches Forschungsinstitut Niedersachsen.

Balkıs, M., Duru, E. ve Buluş, M. (2005). Şiddete yönelik tutumların özyeterlilik, medya, şiddete yönelik inanç, arkadaş grubu ve okula bağlılık duygusu ile ilişkisi. *Ege Eğitim Dergisi*, 6(2), 81–97.

Çetin, H. (2011). Ergenler İçin Şiddete Yönelik Tutum Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *İlköğretim Online*, 10(1), 68–79.

Demir, N. Ö. (2005). Türkiye'de ergenlerin arkadaş-akran grupları ile ilişkileri ve sapmış davranışlar: Ankara örnekleme. *Bilig*, 32, 83–108.

Dünya Sağlık Örgütü. (2002). *Dünya şiddet ve sağlık raporu*. Genova: Yazar.

Ekşi, H. (2013). *Değerler eğitimi öğretmen kitabı 6: Dostluk*. İstanbul: Edam.

Erdem, G., Eke, C. Y., Ögel, K. ve Taner, S. (2006). Lise öğrencilerinde arkadaş özellikleri ve madde kullanımı. *Bağımlılık Dergisi*, 7(3), 111–116.

Godenzi, A., Müller G., & Christen C. (2001). *Bedingungen gewaltlosen Handelns im sozialen Nahraum* (Schlussbericht. Forschungsprojekt des NFP 40). Boston/Fribourg: Universitätsverlag.

Gugel, G. (2007). *Handbuch Gewaltprävention in der Grundschule*. Tübingen: Institut für Friedenspädagogik.

Güzel, S. ve Meder, M. (2011). Doğudan göçün Denizli toplumsal yaşamındaki yansımaları. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8, 117–136.

Kaner, S. (2000). Akran İlişkileri Ölçeği ve Akran Sapması Ölçeği geliştirme çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1, 77–89.

Kargı, E. (2008). *Ailelerin ve çocukların davranışlarında şiddet: Öğrencilerin şiddet algıları*. Ankara: MEB.

Kocacık, F. (2001). Şiddet olgusu üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 1–7.

- Kodan Çetinkaya, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Nesne*, 1(2), 21–43.
- Mayer, K. (2007). Männer, die Gewalt gegen die Partnerin ausüben. In *Häusliche Gewalt erkennen und richtig reagieren (Handbuch für Medizin, Pflege und Beratung)* (pp. 65-81). Bern: Fachstelle für Gleichstellung Frauenklinik Maternité und Stadtspital Triemli Zürich.
- Ögel, K., Tarı, I. ve Eke, C. Y. (2006). *Okullarda suç ve şiddeti önleme*. İstanbul: Yeniden yayınları.
- Özdevecioğlu, M. (2003). Algılanan örgütsel adaletin bireylerarası saldırgan davranışlar üzerindeki etkilerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(Temmuz-Aralık), 77–96.
- Schrötle, M. (2003, June). *Gewalt gegen Frauen mit und ohne Migrationshintergrund in Deutschland*. Paper presented at the Interdisziplinäres Zentrum für Frauen- und Geschlechterforschung der Universität Bielefeld, Bielefeld, Deutschland.
- Steiner, S. (2004). *Häusliche Gewalt: Erscheinungsformen, Ausmass und polizeiliche Bewältigungsstrategien in der Stadt Zürich*. Zürich: Hochschulschrift.
- Şenol, D. ve Yıldız, S. (2013). *Kadına yönelik şiddet algısı-kadın ve erkek bakış açılarıyla*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2015). *Arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim*. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&view=atasozleri adresinden edinilmiştir.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2015). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Sonuçları*. www.tuik.gov.tr/VeriTabanlari.do?ust_id=109&vt_id=28 adresinden edinilmiştir.
- Winter, R. (2008). *Jungen und ihre Gewalt*. Projungend4. Bayern: Deutsches Jugendinstitut.